

ÜCRETLERE İLİŞKİN AYKIRI BİR YAZI: ÜCRETLER DAİMA OLMASI GEREKEN DÜZEYDEDİR

6 Eylül 2023

Yıldırım Koç

Yıllar çok çabuk geçiyor. DiSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası'na dönüşmüş bulunan Otomobil-İş Sendikası Gazetesi'nin, 38 yıl önce, 20 Ağustos 1985 tarihli sayısında (No.10) "ÜCRETLER DAİMA OLMALARI GEREKEN DÜZEYDEDİR" başlıklı bir yazım yayımlanmıştı. 38 yıl önce şunları yazmışım:

"Ücretler, asgari biyolojik bir düzeyinde üstünde; ekonomik, toplumsal ve siyasal birçok etmenin karmaşık bir sonucu olarak belirli bir düzeyde oluşur. Bu şartları işçiler lehine değiştirdiğiniz ölçüde ücretleri artırırsınız. Bu şartları işçiler lehine köklü bir biçimde değiştirmek ise uzun vadeli çabaları ve ücretlilerin mümkün olduğunca geniş kesimlerinin güçbirliğini gerektirir. Bu nedenle, ücret konusunu ne kadar kısıtlı bir çerçevede düşünür ve çabanızı bu kısıtlı çerçeveye sınırlarsanız, ücret düzeyiniz o denli düşük olur. İşçinin dünyası kendisiyse, sefaletle ya da işverenin 'merhametine' mahkumdur. İşçilerin dünyaları yalnızca kendi işyerlerindeki işçilerse, durumları biraz daha iyidir. Bu çerçeveyi genişletin. Bir işkolundaki işçileri, bir bölgedeki işçileri, bir ülkedeki işçileri ve daha ötesini düşünün. Ve bütün bunları ekonomik, toplumsal ve siyasal ilişkiler bütünlüğü içinde değerlendirin. Ücretleri çok yukarılara çıkarabilirsiniz. Bunun gereklerini yerine getirmek, maliyetini ödemek koşuluyla tabii. Çünkü ücretler daima olmaları gereken düzeydedir."

Bugün de, ücretlerin daima olması gereken düzeyde olduğunu düşünüyorum.

Peki, yoksulluk sınırı ve açlık sınırı olarak çeşitli örgütlerin açıkladıkları rakamlar neyin nesî?

Bunların propaganda araçları olmanın ötesinde bilimsel bir niteliği kesinlikle yok. Birincisi, bunların nasıl hesaplandığına ilişkin ayrıntılı bilgi verilmiyor. İkincisi, "açlık" ve "yoksulluk" gibi son derece subjektif ve bilimsel niteliği olmayan yaklaşımlara dayanıyor. Hiçbir hükümet ve işveren de, ücretleri belirlerken şu veya bu örgütün "açlık sınırı" ve "yoksulluk sınırı" diye açıkladığı rakamları dikkate almıyor. İşçiler ve memurlar da gerçekçi. Onlar da beklentilerini, gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunlara göre ve içinde yaşadıkları somut şartlara göre gerçekçi bir biçimde biçimlendiriyor. Diğer bir deyişle, işçiler de, işverenler de, siyasal iktidar da gerçekçi; bu rakamları ciddiye alıp bunlara dayalı analiz yapanlar hayalci.

Ücretler nasıl belirlenir?

38 yıl önce yayımlanmış yazımda belirttiğim ilkeler günümüzde de geçerli. Bir asgari biyolojik ihtiyaçlar var. İnsanın karnı (nasıl olursa olsun) doyacak ve insan, ertesi gün işe gelebilecek gücü bulacak. Daha sonra toplumsal olarak "hak" kabul edilen ihtiyaçlar geliyor. Ben 1950'li yılları yaşadım. İnsanların evlerindeki eşyaları, o dönemde kendilerine hak kabul ettikleri tüketim maddelerini hatırlıyorum. 1960'lı yılların sonlarından itibaren de işçilerin hayat şartlarını epeyce yakından izliyorum.

1960'lı yılların sonlarında işçilerin çoğunun evinde buzdolabı, çamaşır makinesi, telefon, yatak odası takımı, misafir odası takımı, yemek masası ve sandalyeleri, vb. yoktu. Olmaması da normal karşılanırdı. Ayrıca köyden gelen bulgur, fasulye, nohut, vb. de bazı ihtiyaçları karşılardı. Evler küçüktü. Bir işçinin (eğer iktisadi devlet teşekküllerinin birinde çalışmıyorsa) "tatil" diye bir "ihtiyacı" yoktu.

Sıradan bir işçi, o günün hayat şartlarında kendisine "hak" gördüğü bir hayat standardına kavuştuğunda hayatından memnun olurdu.

Günümüzde çok farklı bir dünyada yaşıyoruz.

Bugün hem işçiler nitelik olarak çok farklı (örgün eğitim düzeyi, bilgiye erişim ve haberleşme olanakları, vb.) hem de işçilerin kendilerine "hak" kabul ettikleri hayat standardı.

Ekonomik krizin yaşanmadığı dönemlerde, işçiler, memurlar ve emekliler, ciddi sorunlar yaşamadan hayat standartlarına ilişkin beklentilerini gerçekleştirebildiler ve beklentilerinde çitayı yükselttiler. Kredi kartı ve tüketici kredisi de kullanılarak, evlerdeki eşyalar arttı, ev ve araba sahibi olan işçi sayısı ve oranı yükseldi. Bunu sağlamada, ekonomik kaynakların yeterli olduğu koşullarda, hem işçilerin oy gücü, hem de çeşitli eylemler etkili oldu.

Diğer bir deyişle, işçilerin hayat standardındaki yükselme bir lütuf olarak verilmedi. Kapitalizmde hiçbir hak lütuf olarak verilmez. İşçilerin (bazen pek farkında olmadıkları siyasi gücü) ve bazı

işyerlerindeki çeşitli eylemler (ve eylem tehdidi), ekonominin büyüdüğü koşullarda, işçilerin ücretlerinin, memurların aylıklarının, emeklilerin aylıklarının artırılabilmesini mümkün kıldı.

Yükselmiş ücretler, olması gereken düzeydeydi.

Şimdi giderek derinleşen bir ekonomik krizin içindeyiz.

Milyonlarca emeklinin aylığı 7,5 bin lira. Emekliler, emekli aylıklarını bugüne kadar seçimlerdeki oy güçleriyle artırdılar. Emeklilikte yaşa takılanlar, emekli olma hakkını oy güçleri sayesinde elde etti. Emeklilere bayram ikramiyesi, emeklilerin siyasi alandaki güçleri sayesinde alındı.

2024 Mart yerel seçimlerinden sonra normal olarak 4 yıl seçim yok.

Emeklilerin elindeki önemli bir araç ortadan kalkacak.

O zaman emekliler iki seçenekle karşı karşıya kalacak: Ya emekli aylıklarının satınalma gücünün sürekli olarak azalmasını (sefalet içinde yaşamaya çalışmayı) kabullenecekler; ya da insanların hak elde etmede kullandıkları ikinci yol olan meşru ve demokratik kitle eylemlerine ve siyasi örgütlenmeye yönelecekler. Karar onların.

Asgari ücretli milyonlarca işçi bugüne kadar asgari ücretin artırılması için mitingler düzenlemedi. Asgari ücretin artırılmasında belirleyici olan da, bazı örgütlerin açıkladığı açlık ve yoksulluk sınırı rakamları değildi. Milyonlarca asgari ücretlinin oy gücü etkiliydi. Asgari ücret, bu temelde, olması gereken düzeyde belirlendi.

2024 Mart yerel seçimlerinden sonra asgari ücretlilerin siyasi alandaki gücü (oy gücü) dört yıl süreyle ortadan kalkıyor. Bu durumda ya sefaleti kabullenecekler, ya da (daha da artmış olan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için) meşru ve demokratik kitle eylemlerine ve siyasi örgütlenmeye yönelecekler. Karar onların.

Diğer işçiler ve memurlar için de benzer değerlendirmeler yapılabilir.

İçinde yaşadığımız düzenin adı kapitalizmdir. Kapitalizm belirli koşullarda işçi sınıflarının hayat standartlarını yükseltir. Hayat standardının ne kadar yükseleceği yukarıda özetle belirttiğim etmenlerce ve dinamiklerle belirlenir. İnsanların kendilerine “hak” olarak gördükleri hayat standardını elde etmenin bir bedeli vardır. “Hak elde etmenin bedeli veya fiyatı” ekonomik duruma göre değişir. Hiçbir hükümet ve işveren, nasıl hazırlandığı bile açıklanmamış ve bilimsellikten uzakta yakından ilgisi olmayan yoksulluk ve açlık sınırı rakamlarına bakarak ücret ve aylık belirlemez. İşçiler, memurlar ve emekliler, 2024 Mart yerel seçimlerinden sonra, kendilerine “hak” olarak gördükleri hayat standardını koruyabilmek ve geliştirebilmek için büyük bedeller ödemek zorunda kalacak. Bu bedeli ödemeyi göze alamazlar ve bu çabaya girmezlerse, ücretler ve aylıkların satınalma gücü ve hayat standartları düşecek; çok hızlı ve büyük boyutlu bir mutlak yoksullaşma yaşanacak. Hayat standartlarını koruma ve geliştirme çabasına girerlerse, bunu başaracaklar. Ancak her zaman, ücretler olmaları gereken düzeyde olacak. “Ne kadar güç, o kadar ücret” veya rahmetli Demirel’in ifadesiyle, “ne kadar ekmek, o kadar köfte.”